

05

A

2419

DISPUTATIO GNOSTOLOGICA

De

AFFECTIONI-

BUS COGNOSCIBILIS IN

GENERE, ET DE UNITIS IN SPECIE,

Quam

DEO Trinuno Adspirante

In

Inclyta Leucorea

PRÆSIDE,

M. GEORGIO MEIERO,

Lunæburgensi,

publica Philosophantium censura sistit

DETLEVUS PAULI, Prezâ-Hofsatus.

Ad diem julii Anno M DC LXI.

H. Lq;. C.

—————

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.

V I R I S

*Maximè Reverendis, Amplissimo, Excellentissimo,
Præclarissimis, nec non Doctissimis,*

Dn. PETRO REHBINDERO,
S. S. Theol. D. famigeratissimo, Eccles. Lunæburg. Su-
perintendenti, & Scholæ ibidem Johanneæ Inspe-
ctori gravissimo, optimèq; merito.

Dn. M. MATTHÆO POLEMANNO,
Ecclesiæ Lunæburg. in æde D. Michaëlis V. D.
Ministro dignissimo, vigilantissimo.

Dn. M. CASPARI SAGITTARIO,
V. D. in æde Johann. Ministro fide-
lissimo, meritissimo.

Dn. M. NICOLAO ZIMMERMANNO,
Scholæ Senatoriæ Lunæburg. Rectorij
gravissimo, celeberrimo.

nec non

Viro Nobilissimo, Clarissimo atq; Doctissimo

Dn. FRIDER. THEODORO MELBECIO,
Judicii inferioris Lunæburg. Actuario
prudentissimo.

*Dnæ. Patronis, Favitoribus, respectivè Hospiti olim,
Præceptoris, Affini, Promotoribus æternum devenerandis in
sui atq; Studiorum suorum ulteriorem commendationem
Exercitium hocce Academicum Dedicat,
atq; submissâ animi devotione offert*

Detlevus Pauli, Prezâ-Holsatus,
Philos. & S. S. Theol. Stud.

05 A 2419

I. N. J.

De

AFFECTIONIBUS COGNOSCIBI- BILIS IN GENERE.

SECTIO I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ.

Affectiones Cognoscibilis sunt conceptus genera-
lissimi, qui cognoscibile consequentes, extraessentiali-
ter illud denominant, ac cum eo recipiuntur. *Descriptio.*

Expositio.

§. 1. **Q**uamvis cognoscibile in se & sua natura sit simplex,
neque intrinsecè ex quoquam constituatur, ut omni-
nò frustra de affectionum illius ex essendi principiis demon-
stratione laboretur; dari nihilominus per analogiam tales ha-
bitudines & conceptibilitates possunt, quæ ex Cognoscibili
fluentes, cum reciprocatione quadam id ipsum denominant.

§. 2. Notandum verò 1. quò *subjectum*, terminum Affe-
ctionis hùc cum quadam ampliacione esse accipiendum, prout
à conditione materiali, quæ est, quod affectio (prædicamen-
talis) realiter, velut Ens peculiare ab eo, cuius est affectio, sit
distincta, debito modo liberatur. 2. Quò *Prædicatum* obser-
vandum partim *Conceptus latior*, ut, quando Affectiones Co-
gnoscibilis describuntur *Conceptus latissimi*. Hoc siquidem
prædicatum in signo rationis patere latius videtur, quàm i-
psum cognoscibile, quod quidem ut sic latissimum exhibet
conceptum, sui tamen ipsius esse affectio nequit. Quare af-
fectiones hæc Cognoscibile ut sic præsupponunt, utpote quod
tanquam posterius insequuntur. Partim *Conceptus strictior*,
qui exhibet (α) *Materiale*, quod est ipsum Cognoscibile seu
res cognoscibilis, superius à nobis declarata. (β.) *Formale*
quod

Subjectum

*Prædicatum
ubi Conce-
ptus latior,*

*Conceptus
Strictior.*

B 2

quod

Requisita.

quod consistere dicimus in extrinseca & reciproca denominatione. Requiritur ergo ad affectiones Cognoscibilis 1. *Consecutio.* Sunt enim peculiare conceptibilitates, Cognoscibile non constituentes, neque contrahentes, sed consequentes. Hinc 2. *fluit formalis distinctio.* Licet enim affectiones hæc quoad materiale cum subjecto suo planè unum sint & idem; formaliter tamen & per rationem ratiocinatam ab eo distinguuntur merito. Habent enim se velut consequens. Sed omne consequens ab eo quod consequitur aliquo modo, si non re, ratione tamen sit diversum, necesse est. 3. *Extraessentialis denominatio.* Quæcumque enim aliud consequuntur, non in abstracto, sed in concreto, non essentialiter sed extraessentialiter efferri de eodem debent. 4. *Reciprocatio.* Nempe affectiones Cognoscibilis cum ipso æquè latè patent, quatenus illud concomitantur & cum eodem in genere retrocurrunt, siue reciprocatio illa fiat unitim, siue disjunctim per jam dicenda.

THESIS II.

Divisio

Affectiones Cognoscibilis sunt vel *unitæ*: vel *disjunctæ*. *Unitæ* sunt, quæ in sensu unito cum Cognoscibili convertuntur, ut *Veritas & Aptitudo ad Ideam*. *Disjunctæ* sunt, quæ sub disjunctione illud denominant.

Expositio.

Divisionem datam ipsa infert dictarum affectionum ad subjectum suum habitudo, probat distincta cujusvis formalitas. Veritas enim & Aptitudo ad Ideam sine disjunctione unitim cum Cognoscibili reciprocantur, hinc & affectiones eas appellamus unitas. Porro aliam admittit formalitatem Veritas, aliam aptitudo ad ideam. Hinc distinctè veniunt proponendæ. Vicissim quando aliæ cum disjunctione de Cognoscibili efferuntur, disjunctæ eadem (servatâ analogiâ) à nobis vocantur affectiones.

THESIS III.

Disjunctæ iterum aliæ sunt *primariæ*, quæ primario de cognoscibili prædicari possunt, ut *Prædicamentalitas*.

& *Extrapredicamentalitas*: *Alia secundaria, quæ secundario de eo enunciantur, ut Univocatio & Analogia.*

Εν Τριτο.

Disjunctas has voco affectiones *ratione predicationis*, pro-
ut omne *Cognoscibile* vel est *Predicamentale* vel *Extrapredica-
mentale*: vel *Univocum* vel *Analogum*; non *ratione latitudinis*,
cujus respectu *Conjunctæ* potius sunt appellandæ, quia con-
junctim sumtæ *Cognoscibilis* exhaustiunt latitudinem. Quan-
do autem non uno eodemque modo ab omnibus afficitur *Co-
gnoscibile*, sed à quibusdam *εργως*, à quibusdam vero *δευτε-
ρως*, exurgit inde data in theoremate disjunctarum *Cognosci-
bilis* affectionum distributio.

SECTIO II. ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ

ΑΞΙΩΜΑ I.

Attributa Cognoscibilis non sunt substantia.

Probatur Canon 1. Quia secus omne quod est *Cognosci-
bile* compositum foret ex substantia & accidente. 2. Quia aliàs
& accidentis affectio esset substantia, & per consequens acces-
sorium suo principali foret nobilius, quod absurdum.

*Affectiones
non sunt
Substantia.*

ΑΞΙΩΜΑ II.

*Attributa Cognoscibilis non sunt accidentia, sed modi
sub virtute proprii illud denominantes.*

Patet Maxima 1. Quia subjectum, h. loco *Cognoscibile*, est
per se tale. At jam si ejus affectiones, quæ in τῷ *Cognosci-
bili* includuntur, forent accidentia, *Cognoscibile* non esset per
se tale, sed per accidens. 2. Quia hæ affectiones formaliter
non sunt ipsum *Cognoscibile*, sed sunt id quod ei inest, & ex eo
fluit. Hinc dicuntur modi vel rationes quædam formales sub-
sequentes τῷ *Cognoscibilis* rationem, ita tamen ut ab eo non
realiter, sed ratione saltem ratiocinata sint distinctæ.

*neg. acci-
dentia*

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ I.

An dentur affectiones Cognoscibilis? R.

Dari *Cognoscibilis* affectiones non strictè dictas, sed la-
tissimè acceptas, præter susceptam hæctenus illarum discussio-
nem, evincit t. *Canonis Universalitas*: Omne quod est, habet

*Probatur
existencia
affectionum.*

A 3

ali-

aliquem repræsentativè sc: & formaliter modum. Vide Joh. Henricum Alstedium in Encyclop. lib. XI. part. 1. Met. c. 5. reg. 1. p. 579. Jam verò Cognoscibile revera est. Ergo & ejus erunt modi. 2. *Contradictoris sententiæ absurditas.* Rueret (a) atque annihilaretur nobilissima hæc de humana cognitione disciplina, si ejus tollerentur affectiones. Objectum enim peculiare & affectiones constituunt disciplinam. Cum vero hic peculiare detur objectum, quod sub initium statim Gnostologia dedimus probatum, neque ei citra absurditatem communia quædam denegantur prædicata, quæ affectionum nomine veniunt communiter. (β) Si non dantur Cognoscibilis affectiones, intellectus noster totalem semper & adæquatam formabit conceptum. Sed huic reclamatur experientia. Posito enim quod intellectus noster conceptum ὅλικῶς ac semel formare quidem possit, ut adeo unicum ei in mente respondeat εἶδωλον seu imago per modum unius numero qualitatis; una tamen eaque ἀδιαμέτρητος seu indivisibili conceptione ὅλικῶς ac plenè exhaurire ac penetrare nunquam valet. Hinc necessariò de uno illo, & indivisibili conceptu mens nostra plures eosque inadæquatos & partiales formare conceptus cogitur, quò actibus distinctis per species distinctas omne quod in totali Cognoscibilis conceptu involvitur planè & plenè cognitione complectatur.

PROBLEMA II.

Quid præstent Cognoscibilis affectiones? R.

Ufus secundum Tullium, magister est optimus, omnia quoque usu metimur & commodis. Quæ ergo habeant usum Cognoscibilis affectiones, jure inquirimus. Nempe diversos ipsius status intellectui repræsentant. At quid h. l. sunt status? Variæ rationes in Cognoscibili conceptibiles, quæ intimè ei sunt inclusæ. Ita v. g. Veritas certum Cognoscibilis innuit statum, id est, rationem conceptibilem, quæ objectum Cognoscibile ut intellectui conveniens, repræsentatur. Aptitudo ad ideam facit, ut mediante abstractione sub proprio conceptu, intellectum nostrum in cognitione mensuret. Quæ rationes conceptibiles, quas singulæ affectiones inferunt singulas, unum tandem & totalem atque indivisibilem cum Cognoscibili.

*orat. pro
Rabirio*

scibili conceptum absolvunt: *Dicitur*: hoc modo Cognoscibile erit compositum ex pluribus partialibus conceptibus. Verum minimè, quia illæ rationes dependent à nostræ mentis operatione, quæ extrinseca est & ipsi rei cognoscibili realem divisionem inferre nunquam potest. Hinc citra simplicitatis jacturam sub diversis, inadæquatis tamen, conceptibus, velut idolis partialibus & Cognoscibile sese repræsentat intellectui. Licet itaque proprietates istiusmodi veræ sint, suoque etiam modo positivæ, diversos Cognoscibilis status menti exponentes, salva nihilominus & integra ejus remanet simplicitas.

CAP. IX.

DE VERITATE COGNITIONIS

SECT. I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ

THESIS I.

Veritas cognitionis est affectio cognoscibilis unita, quæ dicit omnimodam congruentiam intellectus concipientis ad rem intellectam.

Descriptio.

Ex JACO.

§. I. A nomine Veritatis ut incipiamus, præsupposito, dari Veritatem Cognitionis contra negantem Democritum, quem refutatum vide apud Aristotelem, circa *subjectum* evolvimus (1.) *Homonymiam*. Una nempe in se & à parte rei veritas est, pro diverso tamen respectu; considerari diversimodè debet. Accipitur igitur h. l. vocabulum Veritatis non (1.) *terminative seu effective*, quæ est in rebus & veritas in essendo salutatur: neq; (2.) *significative*, prout est in vocibus, & dicitur Veritas in significando. Sed (3.) *formaliter & abstractivè*, prout est in cognitione intellecto, & veritas in cognoscendo, seu Cognitionis appellatur, ubi statim observandū venit, hanc *Veritatem Cognitionis* non esse eandem cum *Veritate propositionum quocumq; modo*. Veritas enim propositionum vel notat veritatē Connexionis vel sententiarum prout accuratè hæc distingvit Cornelius Martini. *Illam pensitat Logica. Hæc iterum vel si forma c. 53 accipitur pro veritate sententiarum in particulari, & veritatem p. 72.*

*lib. 4. Meti
c. 6.*

*Subjectum
ubi.*

(1.) Homonymia.

*lib. de analy
si forma c. 53*

notat

notat materialem, quam vocant, seu in actu exercito, quæ sit cognoscendo res & proprietates, prout à parte rei sunt: *vel precise*, pro veritate sententiarum, quatenus sententiæ non dicant respectum ad hanc vel illam materiam. Quomodo ejusmodi *sententia* rursus vel consideratur partim *prout ore prolata* & ad Ethicam refertur veritatem, quæ describitur congruentia sermonis & mentis: partim *prout mente concepta*. Et sic coincidere cum Veritate Cognitionis, quam h. l. pertractamus, facile largimur. (2) *Synonymiam*. Vocatur à nonnullis Veritas in representando, non tamen, quatenus est in speciebus intentionalibus, ac figuris rem conformiter representantibus; hæc enim potius ad Veritatem in significando, utpote quæ in vocibus & scripturis reperitur, spectat; sed quatenus consistit in congruentia representativa intellectus & rei.

(2) *Synonymia.*

Prædicatum circa quod
1. *Conceptus latior.*

§. 2. Sequitur Prædicatum ubi (1) *Conceptus latior*, est *affectio Cognoscibilis unita*. Veritatem Cognitionis, esse affectum, hoc probo argumento:

Quodcumq; prædicatum fuit ex primo Cognitionis conceptu, ipsumq; denominat reciprocè, illud est cognoscibilis affectio.

Veritas Cognitionis &c. E. Major à definitione procedit ad definitum. Minor confirmatur, quia fundamentum in ipso ponitur objecto. Veritas autem cognitionis est adæquatio intellectus & rei. Non verò simpliciter est affectio, sed *Unita*. Argumentor:

Quæcumq; affectio in sensu unito & convertibiliter de Cognoscibili enunciatur, illa ejus est unita affectio.

Veritas Cognitionis &c. E.

Major vicissim à positione definitionis procedit ad positionem definiti. Minorem roborat inductio. Omne enim quod est cognoscibile quæ tale, est verum. *Dicis*: unde ergo est cognitio falsa? R. Falsitas in intellectu non profuit ex cognoscibili quæ tali, aut falsum gignit conceptum; sed illa fit per accidens (II) *Conceptus strictior* exhibet partim. *Materiale*, quod est Cognoscibile, non in particulari sed in communi acceptum: partim *formale* quod positum esse dicimus in convenientia actus intellectus & objecti representati, ut ob-

2. *Conceptus strictior.*

je-

jectum ita se habeat, ut est cognitum. Notandum vero hic est (1) quod *conformitas* hæc non sit in *essendo*, quæ fit per propriam & univocam convenientiam in ea forma, in quâ ratione conformitatis ac similitudinis constituitur, sed in *representando*, quæ fit per ideam intentionalem, quam res sibi objiciendo quasi pingit. vid. B. D. Scharff. Theor. transc. disp. 7. p. 341. (2) *Conformitas* hæc non debet esse *aptitudinalis* sed *actualis*, ut res intellecta talis sit, qualis actu esse intelligitur. Ad quam præterea convenientiam requiritur, ut sit partim posita in representando; partim ut sit talis convenientia quæ rei non ex parte tantum conveniat, sed ex toto, aliàs conceptus intellectus non amplius erit verus. (3.) *Adequatio* hæc non est *respectus* tantum *rationis*; sed *realis* & intellectui superadditus. Nam veritas separari ab intellectu potest, eodem permanente. Neg; tamen (4.) hic *respectus* est *predicamentalis*, sed *transcendentalis*, consistens in representatione objecti per actum intellectus, & præcipue in conjunctione actus illius, & rei representatæ (2) *Subiectum* à nobis dicitur intellectus concipiens. Ubi distingvendum est inter *subiectum mediatum* & *remotum*: & inter *immediatum* & *proximum*. Illud *subiectum* est *intellectus*, non *divinus*, neque *angelicus*, sed *humanus*, isq; cum primis non in statu separationis, sed conjunctionis prout hic beneficio sensuum novas efformat species. Cum verò intellectus alius vocetur Theoreticus, alius practicus, utrumque hic volumus indigitatum, hæc tamen observatâ cautelâ, ut veritatem cognitionis practico intellectui adjudicemus, non in ratione causæ seu efficientis sive exemplaris; sed saltim in ratione cognitionis, quæ ut sic spectata, notante Svarezio, est tantum representatio objecti intentionalis. Hoc est *operatio* seu *actus intellectus*. Cum enim nulla mentis operatio sit, in qua non aliquam cum objecto deprehendamus conformitatem, ipsæ etiam intellectus operationes convenientiæ seu conformitatis illius (id est veritatis nostræ) *subiectum* rectè salutantur,

Conformitas.

Respectus.

Subiectum est intellectus.

Disp. 8. Met. sect. 5. n. 3. p. 185.

THESIS II.

Oppositum Veritatis est *falsitas cognitionis*, quæ est
B diffor-

difformitas seu inadæqvatio intellectus concipientis ad rem intellectam.

Expositio.

Falsitatem Cognitionis proponimus, non quasi intellectus per se fallatur, aut quasi omnis intellectus actus, qui non evidenter objectum exhibet, ideo statim sit falsus, neque quod ipsum cognoscibile in se sit falsum, sed quia intellectus interdum fallitur per accidens. Hinc est cognitionis falsitas, de qua quidem agere pluribus oppositi requirit ratio, sed quia pagellarum ratio illud non permittit, tractationem ejus prolixiorē alii reservamus commoditati.

SECTIO II. ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ

AXIOMA I.

Omne Cognoscibile in se est verum.

Ratio 1. est ex Veritatis in cognoscendo formalitate. Veritas hæc præcisè sumpta consistit in conformitate ejus quod cum objecto concipitur. 2. ex falsitatis origine. Datur illa non in cognoscibili quâ tali, sed in intellectu apprehendente, non per se, sed per accidens.

AXIOMA II.

Nihil est in cognitione, quod non correspondeat rei.

§. 1. Confirmatur Canon, quia Veritas Cognitionis omnimodam dicit cum objecto, & objecti cum ideâ, cum quâ congruit, conformitatem. Nihil ergo in illo conceptu vel cognitione erit, quod rei non correspondeat.

§. 2. Valet axioma *antorsum*, non *retorsum*. Neque enim reciprocè dico: Quicquid in re est, id omne simul est in conceptu. Sic v. g. qui DEum concipit in essentia unum, is verum de Deo format conceptum, licet non illum statim cognoscat in personis Trinum.

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

PROBLEMA I.

Numquid Gnostologia sit agere de Veritate Cognitionis? R.

§. 1. Non vacat hic prolixè in varias autorum inquirere sententias. Quoad controversiæ statum breviter tantum monemus, non quâti hic 1. de *veritate objectiva* seu rei, quâ & *Entitativam* dici, quatenus in omni ente concipitur & confide.

Omne Cognoscibile verum est.

Cognitio debet respondere rei.

sideratur, item *radicalem* seu fundamentalem, quia veritatis in significando, cognoscendo & repræsentando radix quasi & fundamentum est, testatur M. Kilianus Rudrauff Contemplat. 2. in Primam Phil. §. 10. p. 7. Neque de *significativa* seu signi; sed de *conformativa* seu animi, quæ dicitur veritas cognitionis seu intellectiva. Neque 2. de hac, *ratione λόγος ἐνδιαθέτης*, quam Logicam appellat Exc. D. Calov. in Met. divina; sed *ratione fundamenti & modi cognitionis*. 3. Non de veritate cognitionis sub *ratione determinata*, prout vel respicit rerum af-
finitatem, ut in Noologia; vel propositionum connexionem, ut in Logica; sed sub *ratione indeterminata*, prout respicit cognoscibile. 4. Non de *sede veritatis hujus indirecta*, & secundaria, quam fortè Metaphysicam esse, posset concedi; sed de *directa* primaria & propria.

part. gen.
tract. post.
art. 1. cap. 5.
n. 1. p. 339.

§. 2. Quæ præsuppositis, affirmativam hoc defendimus Syllogismo: *Cujus disciplina est, explicare naturam Cognoscibilis quæ talis, ei quoque, convenit de ejus agere affectionibus.*

Gnostologia est E. Major probatur, quia omne objectum disciplinæ certis suo modo præditum esse debet affectionibus. Minor jam ex superioribus probatis est in confesso. Unde stante hoc argumento, argumentari pergo:

Q. Est affectio Cognoscibilis, id est Gnostologica tractationis. Veritas cognitionis est &c. E. Majore clarâ, & Minore in sectione prima corroboratâ, conclusio stat immota.

PROBLEMA II.

Num intellectus in prima mentis operatione capax sit Veritatis? R.

Reciprocant hîc contentions serram autores, quorum recensione prolixiori ob brevitatem hâc vice omisâ, pro affirmativa duplicem nectimus discursum:

Argumentamur I.

Quicumque, actus intellectus objecto cognito est conformis, ille veritatis est capax.

Vera simplicium apprehensio est actus. &c. E.

Major à definitione progreditur ad definitum. Minor probatur *partim ab Exemplorum inductione*. Qui enim Deum vel hominem vel cælum &c. verè concipit, ille omne citra du-

hūm, conceptum format objecto conformem, nisi objectum
tale ignorari penitus asseratur: *partim à contraria sententia*
absurditate. Si enim primus actus, tanquam conceptus funda-
mentum, rei haud respondeat, neque reliqui respondebunt.
Nam infero 2. *Quicquid dicitur de toto, illud à partibus acci-*
pit.

Sed de toto, nempe tertia mentis operatione dicitur quod sit
capax Veritatis. E. Major est indubia, quia partes sunt causa
totius. Minor ab adversariis propugnatur: Neque negari
poterit, quod prima mentis operatio ad secundam, secunda ad
tertiam sese ut partes ad totum habeant. Juvat adduxisse ver-
ba Joh. Henrici Alstedii lib. XI. Encyclop. part. 1. Met. c. 8.
reg. 5. p. 548. Ridiculus est, ait, error Logicorum, qui statu-
unt veritatem esse tantum affectionem orationis sive proposi-
tionis. Nam quia composita pendent, à simplicibus necesse
est, ut veritas complexa pendeat ab incomplexa.

CAP. X.

DE APTITUDINE AD IDEAM.

SECTIO I. ΘΕΩΡΗΜΑΤΙΚΗ.

THESIS I.

Descriptio.

Aptitudo ad Ideam est affectio Cognoscibilis uni-
ta, qua illud, mediante abstractione, sub conceptu pro-
prio intellectui nostro repræsentari aptum natum est,
ad eum in cognitione mensurandum.

Ex Jecis.

§. 1. De sede ut hic laboremus, diversa facit autorum
sententia. Clariss. Gutkuis, de aptitudine ad ideam agit in
Noologia parte generali c. 4. p. 62. Sequitur hunc B. Mi-
chael Eislerus in Intelligentiæ subtilitate c. 3. p. 91. Exc. D. Ca-
lovius itidem in Noologia parte gen. c. 4. p. 47. materiam
hanc ex professo expendit, sub eo tamen modo, quatenus ut at-
tributum objecti intelligentiæ spectatur. Bene! Quævis enim
mentis operatio veritatis est capax, adeoque in qualibet ad i-
deam danda erat aptitudo. Distingvimus ergo nos inter a-
ptitudinē ad ideam prout respicit cognoscibile: & prout rerum
affinitatem. Posterior respectus ad Rerum tendit *Affinitatem,*
quæ

quæ Noologia constituit objectum. Prior verò in Cognoscibili tantum subsistit, adeoque in Gnostologia attenditur merito. Pro obtinenda sententia argumentor:

Cujuscunq; discipline est explicare naturam Cognoscibilis, ejus etiam est explicare ejusdem affectiones

Sed Gnostologia est. E.

Major dubio caret. Affectiones enim naturam objecti insequuntur. Minorem supra probatam rectè suppono. Probatis itaque præmissis, illata manet Conclusio. Veritatem rei perpendens M. Joh. Heinzelmannus in append. ad Habitu Intelligentiæ Gutkii q. 32. p. 292. ad quæstionem: *an aptitudo ad ideam eodem modo consideretur in Noologia quò in Gnostologia?* rectè negationis subjicit rationem: Nam, ait, ibi est respectus formalis, quatenus prima cognoscendi principia ex eo redundant.

§. 2. Sequitur ut explicandam assumamus descriptionem, in qua 1. *Conceptus Contrahibilis est affectio Cognoscibilis unita.* Conveniunt in hoc ipso Veritas Cognitionis, & aptitudo ad ideam, de illa enim quod unita cognoscibilis affectio sit, in capite præcedenti fuit commonstratum, de hac probò idem sequenti ratiocinio:

Quicquid fluit ex conceptu primo Cognoscibili, vel ad esse ipsius sequitur, illudq; extraessentialiter, reciprocè & unitim denominat, ejus est affectio unita.

Aptitudo ad ideam &c. E. Major à definitione illata procedit ad definitum, adeoque vera est & immota. Minorem confirmo inde, quia omne omnino Cognoscibile ad nostrum intellectum dicit respectum, omne Cognoscibile intellectum nostrum in cognitione mensurat, ex quo illa provenit ad ideam aptitudo. Neque enim Cognoscibile vel aptum esse ad ideam debet vel ineptum. Sed quicquid objectivè fundamentaliter in natura existit, id taliter coram mente sisti debet formaliter, ut habet de veritate per repræsentationem Axioma Noologicum. 2. *Conceptus contrahens* (ut in respectivis fieri consuevit) desumitur (1) à *subjecto*, quod est cognoscibile, id enim quando repræsentari potest intellectui ad ideam aptum natum sit oportet. (2.) à *fundamento*, quod est repræsentatio, de qua

By

qua

*Conceptus
contrahens.*

in Theoremate sequenti. (3.) *à fundandi ratione*, quæ est ipsa actualis cognitio objecti Cognoscibilis, quo facit abstractio, quæ ad proprium conceptum vel formalitatem rei a sequenda est conducibilis. (4.) *à termino*, qui est idea (seu conceptus) quæ nihil est aliud, quam species intelligibilis, sub qua res menti sistitur. (5.) *à fine*, qui est mensuratio intellectus ab objecto. Sed hæc diducere fusius pagellarum non patitur capedo.

THESIS II.

*Representa
tio Directa*

Fundamentum aptitudinis ad ideam diximus *Repræsentationem*, quæ est habitudo ad intellectum, ut res cognoscantur. Est verò *Repræsentatio vel directa*, quæ res exhibentur objective in natura verè existentes, ut per se nostrum determinant intellectum: vel *Indirecta*, quæ non perse, sed in contrario solum repræsentatur.

THESIS III.

Indirecta.

Indirecta repræsentatio iterum est vel *realis*, quæ est repræsentatio rerum in intellectu per triplicem viam, *Negationis* scilicet: *Causalitatis & Eminentia*: vel *Virtualis*, quæ fit vel per remotionem contradictionis, aut per nudam non repugnantiam obedientialem.

EX JEJIS.

Explicanda hic foret quælibet repræsentationis speciei natura, verum quia prolixiores esse nobis non licet, ex amplissimo hujus materiæ campo, paucos saltim flosculos luci publicæ exhibuisse sufficiat.

SECTIO II. ΑΕΙΩΜΑΤΙΚΗ

Ad ideam seu conceptum requiritur rei è statu singularitatis in statum universalitatis deductio.

Probatio.

§. 1. Dicitur hoc rerum natura, quæ cum non ipsum ingrediantur intellectum, ab iis quædã præscindenda est notio, sub qua possunt intelligi. Jam verò notio illa non singularem, sed communem exhibet conceptum à singularibus abstractum.

§. 2. Valet autem Canon *de iis, quæ sunt è multis* seu actu plura sint, sive potentiâ, non vero *de ente singularissimo*, quod cum sit infinitum, saltim est unum. Vid. Exc. D. Calov. in Noologiæ part. gen. cap. 4. axiom. 9. p. 79.

AXIOMA II.

*Res è statu singulari in statum ideae sunt deducenda,
mediante abstractione.*

Limitatio.

Probatur regula à singularium conditione. Hæc enim cum non tantum corruptibilia sint & mutabilia, sed & ferè infinita, cognosci ab intellectu nostro haud possunt, neq; primario in disciplinis considerari. Necessario itaque à singularibus quædam abstrahitur idea, ut intellectui seire omnia naturaliter desideranti fiat satis.

SECTIO III. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.

Probatio.

PROBLEMA I.

Num omne Cognoscibile sit aptum natum ad ideam? R.

§. 1. Omne quod est cognoscibile ad ideam esse aptum natum, vel inde patet, quod aptitudo ad ideam sub ratione cognoscibilis spectata unitum faciat Cognoscibilis attributum. Non tamen absolute hoc velim acceptum, sed de omni re, cui non repugnat multiplicabilitas, in qua ad ideam seu universalem conceptum aptitudo deprehenditur. Singula enim individua, prout naturam habent multiplicabilem exhibere aliquam ideam apta nata sunt, non quidem quatenus sunt individua, sed quatenus in ipsis aliquid datur, quod per intellectum præscindentem ab individuantibus conditionibus liberatum, in aliis vel est, vel esse saltem per sui multiplicationem potest. Hinc omnis conceptus genericus, specificus, imò omnis communis, aptus natus, est producere ideam. De generico & specifico res in confesso est, cum illi à creaturis non tantum sint abstracti, sed formalem etiam illorum rationem eruere possimus. Incurrunt enim in sensus, & quidem vel directe seu à priori: vel indirecte i. e. à posteriori seu per effecta. De Conceptu, entibus creatis & increato, communi, major videtur esse difficultas, quam tamen facile superamus, si nempe certa adhibeamus instrumenta, ut sunt remotio imperfectionis & perfectionis attributio. Notanter verò dicitur quod illæ res ad ideam sint aptæ, quibus non repugnat multiplicabilitas. Licet enim quædam detur natura, quæ in pluribus vel actu sit vel esse possit, si tamen in iis, in quibus est, non multiplicatur, singularis adhuc esse non desinit.

§. 2.

§. 2. Et hinc est quod natura divina utpote cui ∞ multiplicari ob infinitatem repugnat, nullo modo admittat conceptum universalem, sed non obstante, quod tribus Deitatis personis sit communis, permaneat singularis. Prohibet enim quo minus detur idea Dei (1) *summa Dei perfectio*, obquam intellectus creatus signum aliquod formale, summæ ipsius perfectioni respondens, formare non est potens. (2) *Summa simplicitas*, quatenus divinæ naturæ repugnat multiplicari per differentias oppositas naturasq, inferiores, quare formare de ipsa ideam haut possum. Aliter vero res est comparata cum sole, qui licet saltim existat unicus, neque alius ei vel succedens vel cum eo coexistens sit secuturus, non tamen ei omnis simpliciter multiplicatio repugnat, ideoque conceptum universalem admittit facile.

§. 3. Notandum tamen denique & hoc est, quod licet divinæ naturæ non detur idea, tamen haud rarò ideæ respondeat, quia (a) Natura divina tribus Deitatis personis, de quibus prædicatur est communicabilis, unde respondet *idea licet non passiva & universali*, Deus enim de tribus personis non enunciatur ut de tribus distinctis entibus, ex super additis tribus naturis resultantibus, neque ut de tribus entibus individuis ex contractione per *hic, nunc & tunc* pro manantibus. (b) Natura divina in sensus incurrit à posteriori per effecta, ex quibus conficimus ideam, quæ idea tamen non Dei, sed potius effectorum est, licet Dei existentiam ex idea istiusmodi rectè colligamus. Sed tantùm.

SOLI DEO GLORIA!

E *Quid scire tuum nisi te scire hoc sciat alter?
Quid juvat occultum scrinia quicquid habent?
Præsens hoc laudo specimen tum cætera plura,
Quæ prompti ingenii munera culta probant.
Mox laurus Sophia te libertate beabit,
Nec deerit meritis patria Preza tuis.*

Sic applaud.

Christophorus Nottmager / P. P.
h. t. Collegii Phil. Decanus.

ULB Halle

3

003 792 544

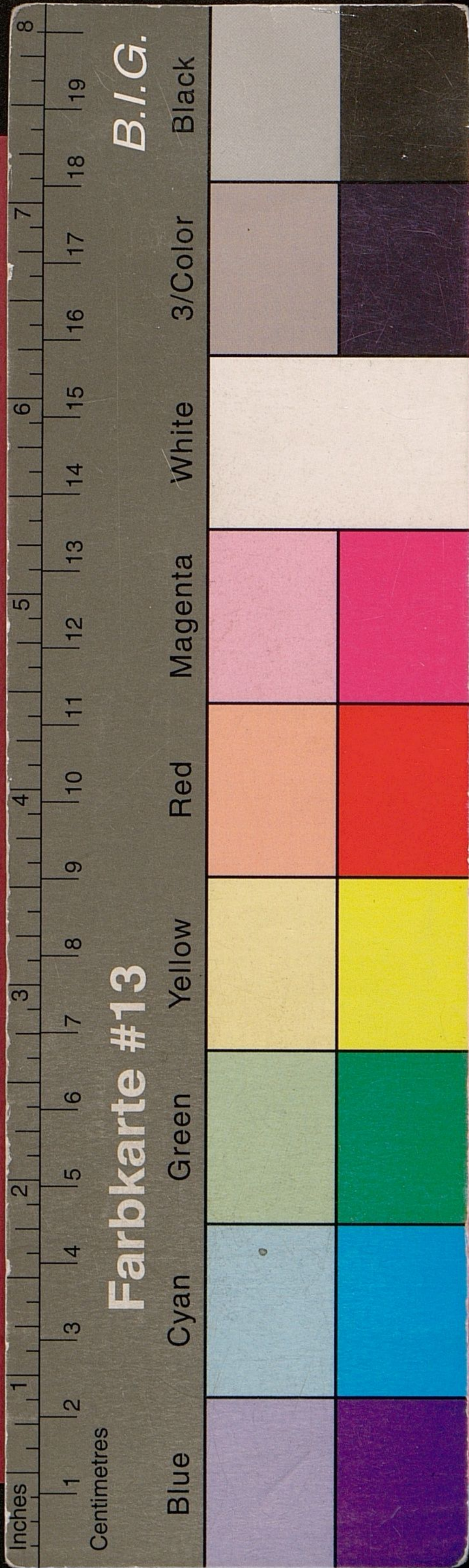

05 A 2419

1077

DISPUTATIO GNOSTOLOGICA
De
AFFECTIONI-
BUS COGNOSCIBILIS IN
GENERE, ET DE LINITIS IN SPECIE,

Quam
DEO Trino Adspirante

In
Inclyta Leucorea

PRÆSIDE,

M. GEORGIO MEIERO,
Lunæburgensi,

publica Philosophantium censura sistit

DETLEVUS PAULI, Prezâ-Hofsatus.

Ad diem julii Anno M DC LXI.

H. Lq. C.

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.